

Fundacja „Rozwój TAK – Odkrywki NIE”
Al. M. J. Piłsudskiego 24, Legnica 59-220
tel. +48 76 845 67 53; +48 661 863 478
e-mail: biuro@fundacja.rt-on.pl
NIP: 6912510194, KRS: 0000558840
www.rozwojtak-odkrywkinie.pl

Legnica, 14 października 2021 r.

Pan Andrzej Adamczyk
Minister Infrastruktury
Ministerstwo Infrastruktury
ul. Chałubińskiego 4/6, 00-928 Warszawa

za pośrednictwem poczty elektronicznej
(konsultacje@apgw.gov.pl, apgw@mi.gov.pl)

Konsultacje społeczne projektu II aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry

Szanowni Państwo,

W związku z trwającymi do 14.10.2021r konsultacjami społecznymi projektu II aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry, ogłoszonymi na podstawie art. 39 par. 1 Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko oraz na podstawie art. 319 ust. 4 pkt 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne,

Fundacja "Rozwój TAK - Odkrywki NIE" reprezentowana przez Prezesa zarządu - Tomasza Waśniewskiego przekazuje uwagi do konsultowanego dokumentu.

Zwracamy się z prośbą o wnikliwe rozpatrzenie i uwzględnienie poniższych uwag w ramach dalszych prac nad IIaPGW dla dorzecza Odry.

Część I Międzysektorowe wdrażanie RDW i uwzględnianie innych przepisów w ramach IIaPGW

Uwaga 1

Numer rozdziału/ podrozdziału lub numer załącznika, którego dotyczy zgłaszana uwaga lub wniosek

Uwaga ogólna

Treść zgłaszanej uwagi lub wniosku

Zapewnić międzysektorowe i międzyresortowe wdrażanie zapisów Ramowej Dyrektywy Wodnej, w tym w szczególności w sektorze przemysłu, energetyki i górnictwa oraz w odpowiadających za nie przepisach i politykach.

Propozycja zmian

Ująć w IIaPGW rekomendację zmian w prawie - uwzględnienia celów ochrony wód zgodnie z RDW w przepisach i strategiach dotyczących: ochrony powietrza, zdrowia, klimatu, gospodarki przestrzennej, oraz w przepisach i strategiach sektorowych dotyczących: górnictwa, energetyki, przemysłu, rolnictwa, transportu i innych dziedzin.

Uzasadnienie zgłaszanej uwagi

RDW jest dokumentem ramowym, który zgodnie z jego zapisami oraz z wieloma dokumentami na poziomie europejskim¹ ma być wdrażany międzysektorowo i międzyresortowo. Obecnie brak wdrożenia zasad RDW w innych sektorach i innych strategiach czy przepisach niż dotyczące ściśle gospodarki wodnej. IIaPGW nie rekomenduje żadnych zmian w tym zakresie, podtrzymuje status quo.

Brak uwzględnienia celów i zasad wynikających z RDW i Prawa wodnego w przepisach i politykach dotyczących m.in. ochrony powietrza, zdrowia, klimatu, górnictwa, energetyki, przemysłu, transportu i innych dziedzin, stanowi poważne uchybienie, które utrudnia lub uniemożliwia osiągnięcie celów środowiskowych dla wód zgodnie z RDW.

Przykładowo:

- Przepisy dotyczące ochrony powietrza i emisji przemysłowych powinny uwzględniać fakt, iż emisje do powietrza stanowią Źródło znaczącej presji na wody, tj. depozycji atmosferycznej (m.in. rtęci), która została ujęta w IPGW² jako jeden z głównych istotnych problemów gospodarki wodnej na obszarze polskich dorzeczy, a zatem przy wydawaniu pozwoleń na emisje do powietrza (w tym odstępstw od BAT zgodnie z dyrektywą IED) powinny podlegać analizie oddziaływania planowanych emisji na jednolite części wód i ich wpływ na możliwość osiągnięcia celów RDW.
- Strategie krajowe takie jak Polityka Energetyczna Polski powinny uwzględniać fakt, że kontynuacja wydobycia i spalania węgla po 2027 roku doprowadzi do nieosiągnięcia celów

¹ m.in. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego I Komitetu Regionów Plan ochrony zasobów wodnych Europy COM/2012/0673 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A52012DC0673>

² Przegląd Istotnych Problemów Gospodarki Wodnej w dorzeczach (2020)

Środowiskowych dla wód zgodnie z RDW i w konsekwencji naruszenia zasad tej dyrektywy, a zatem byłaby niezgodna z prawem.

Niezwykle istotne jest także dostosowanie przepisów i strategii dotyczących gospodarki przestrzennej, użytkowania gruntów rolnych, rolnictwa, leśnictwa i innych pokrewnych przepisów, do celów RDW. Tylko przy takim międzysektorowym podejściu możliwe będzie ograniczenie presji antropogenicznych na wody i osiągnięcie celów środowiskowych dla wód. Zmiany w powyższym zakresie przyczynią się równocześnie do zahamowania spadku i zwiększenia bioróżnorodności, zgodnie z celami m.in. europejskiej Strategii na rzecz bioróżnorodności 2030.

Uzasadnianie derogacji od celów RDW faktem, że do dzisiejszego dnia nie wdrożono właściwie zasad zrównoważonego rozwoju i liczne problemy środowiskowe nie zostały rozwiązane mimo istnienia możliwości technicznych w tym zakresie, jest nieakceptowalne.

Uwaga 2

Numer rozdziału/ podrozdziału lub numer załącznika, którego dotyczy zgłaszana uwaga lub wniosek

Uwaga ogólna

Treść zgłaszanej uwagi lub wniosku

IlaPGW nie jest zgodna z ustaleniami wynikającymi z nowych przepisów i strategii międzynarodowych i krajowych, w tym przede wszystkim Europejskiego prawa o klimacie i pakietu "Fit for 55", Zielonego Ładu dla Europy, europejskiej Strategii na rzecz bioróżnorodności 2030, a także Krajowego programu renaturyzacji wód powierzchniowych, i in.

Propozycja zmian

Zapewnić zgodność IlaPGW i gospodarki wodnej w Polsce z prawem unijnym, w tym szczególnie z Europejskim prawem o klimacie (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1119 z dnia 30 czerwca 2021 r.) i z pakietem "Fit for 55"

Uzasadnienie zgłaszanej uwagi

Powszechne przyznawanie derogacji z art. 4.7 RDW, ustawowe zwolnienia z opłat za usługi wodne dla sektorów najbardziej oddziałujących na wody (przede wszystkim górnictwo i energetyka węglowa) i inne przykłady ulgowego traktowania presji na wody powiązanych z wydobywaniem i spalaniem węgla, **stoją w sprzeczności z prawnie wiążącymi celami klimatycznymi UE.**

Zgodnie z Europejskim prawem o klimacie (Rozporządzenie PE i Rady (UE) 2021/1119 z 30 czerwca 2021 r.) do 2030 roku emisje gazów cieplarnianych muszą zostać zredukowane o 55% w stosunku do 1990 roku, a do roku 2050 Europa ma stać się zeroemisyjna. W opinii ekspertów³, aby osiągnąć ww. cele, elektrownie węglowe w Europie muszą zakończyć działalność do 2030 r. Różne scenariusze redukcji emisji przewidują, że aby osiągnąć neutralność klimatyczną do 2050 r. zgodnie z celami

³ Agora Energiewende and enervis (2021): Phasing out coal in the EU's power system by 2030. A policy action plan
https://static.agora-energiewende.de/fileadmin/Projekte/2020/2020_09_EU_Coal_Exit_2030/A-EW_232_EU-Coal-Exit-2030_WEB.pdf

Porozumienia paryskiego, w roku 2030 od 0% do maksymalnie 3% produkcji energii może pochodzić z węgla⁴⁵.

Wobec powyższego, w świetle nowego Europejskiego prawa o klimacie, odstępstwa od celów dla wód z art. 4.4 i 4.5 RDW związane z istniejącymi elektrowniami węglowymi mogą dotyczyć w większości przypadków tylko presji wynikających z działalności tych elektrowni do roku 2030. Równocześnie brak uzasadnienia dla przyznania derogacji z art. 4.7 RDW dla nowych elektrowni węglowych, które miałyby działać po 2030 r - ponieważ ich budowa będzie w świetle aktualnego prawa niecelowa.

Węgiel jest paliwem dla elektrowni i wyłącznie w tym kontekście jego wydobycie może być uzasadniane nadrzędnym interesem społecznym. Inne, jeszcze nawet nie zdefiniowane, cele wydobycia węgla nie mogą być uznane za nadrzędne wobec ochrony wód dla dobra obywateli. Po 2030 r. większość kopalni będzie zbędna dla celów zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego i powinna zakończyć działalność, a uzasadnienie dla derogacji od celów dla wód ze względu na presje górnictwa węglowego w większości przypadków przestanie istnieć. Tym bardziej **nie ma uzasadnienia dla przyznawania odstępstw z art. 4.7 nowym kopalniom, które miałyby działać po 2030 roku (np. Złoczew)**, gdyż ich uruchomienie, podobnie jak w przypadku nowych elektrowni, jest w świetle aktualnego prawa niecelowe - a więc **nie są spełnione przesłanki umożliwiające przyznanie derogacji z art. 4.7 RDW**.

Towarzyszący Europejskiemu prawu o klimacie pakiet reform "Fit for 55" (Gotowi na 55%) obejmuje szereg regulacji, m.in. w zakresie adaptacji do zmian klimatu, użytkowania / zagospodarowania terenu, ograniczenia emisji metanu, NO₂ i innych gazów cieplarnianych, sekwestracji CO₂ (w tym przez naturalne magazyny węgla). Polskim dokumentem przyczyniającym się do osiągnięcia celów Europejskiego prawa klimatycznego i wpisującym się w założenia pakietu Fit for 55 jest Krajowy program renaturyzacji wód powierzchniowych. Ani ww. dokumenty, ani ich cele i założenia, nie zostały uwzględnione przy sporządzaniu II aktualizacji Planów gospodarowania wodami.

Gospodarowanie wodą ma ogromny wpływ na poziom pozaprzemysłowych emisji gazów cieplarnianych oraz na możliwości ich pochłaniania przez ekosystemy. Osiągnięcie celów środowiskowych dla wód jest bardzo istotne w kontekście mitygacji zmian klimatu i adaptacji do nich oraz osiągnięcia przez Europę neutralności klimatycznej zgodnie z Europejskim prawem klimatycznym. W tym kontekście niezwykle istotne jest ograniczenie presji ilościowych na wody - w tym spowodowanych odwodnieniami górniczymi, zwiększenie retencji naturalnej i krajobrazowej oraz wdrożenie istniejących planów dot renaturyzacji wód powierzchniowych.

Krajowy program renaturyzacji wód powierzchniowych jest jednym z działań ujętych w aktualizacji planów gospodarowania wodami (aPGW), stanowi realizację wymagań RDW, będąc tym samym odpowiedzią na zidentyfikowane presje hydromorfologiczne oraz pilne potrzeby poprawy stanu wód powierzchniowych. Pełne wdrożenie ww. programu jest warunkiem niezbędnym dla osiągnięcia dobrego stanu wód powierzchniowych, a często również podziemnych. Głównym celem opracowania było zaproponowanie Obszarów Wymagających Renaturyzacji oraz Obszarów Priorytetowych, w których działania renaturyzacyjne powinny zostać zrealizowane w pierwszej kolejności, biorąc pod uwagę uwarunkowania środowiskowe i ekonomiczne. Niezrozumiałe jest więc, dlaczego ten program

⁴ WWF Polska (2020): Reaching climate neutrality in Poland by 2050 - summary for policymakers https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/poland_and_climate_neutrality_en_executive_summary_october_2020.pdf

⁵ Climate Analytics (2021). 1.5°C Pathways for Europe: Achieving the highest plausible climate ambition.

nie został w pełni wdrożony w IIaPGW, a na wielu obszarach wyznaczonych w ramach ww. programu nie zaplanowano działań z zakresu renaturyzacji, lub zaplanowano na nich inwestycje zwiększające presje hydromorfologiczne.

Część II Odstępstwa z art. 4.7

UWAGA 3

Część projektu planu, do której zgłaszana jest uwaga (numer rozdziału, strona dokumentu):

Rozdział 16 IIaPGW dla obszaru dorzecza Odry oraz załącznik nr 6 do II aPGW pn. Wykaz inwestycji i działań (zwany dalej załącznikiem nr 6)

Treść zgłaszanej uwagi lub wniosku

Załącznik nr 6 nie uwzględnia wszystkich warunków, o których mowa w art. 4 ust. 7 Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. *ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej* (Dz.U. UE z 2000 r. L 327, s. 1 ze zm.) oraz art. 68 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 624 z późn. zm.), które umożliwiają zastosowanie odstępstwa z art. 4 ust. 7 RDW.

Propozycja zmian

W załączniku nr 6 należy odnieść się do wszystkich warunków, które umożliwiają zastosowanie odstępstwa z art. 4 ust. 7 RDW, tj. w załączniku nr 6 należy również przedstawić aktualne przyczyny zmian i działań, o których mowa w art. 66 i art. 67 *Prawa wodnego* (podstawa prawna art. 68 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 624 z późn. zm.).

Uzasadnienie zgłaszanej uwagi

Art. 4 ust. 7 Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. *ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej* (Dz.U. UE z 2000 r. L 327, s. 1 ze zm.) oraz art. 68 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 624 z późn. zm.), wyraźnie wskazują, że warunkiem zastosowania derogacji o których mowa w art. 66, 67 *Prawa wodnego* jest **łącznie** spełnienie następujących warunków, tzn.:

1. muszą zostać podjęte wszelkie działania łagodzące skutki negatywnych oddziaływań na stan jednolitych części wód;
2. należy w sposób szczegółowy przedstawić aktualne przyczyny zmian i działań, o których mowa w art. 66 i art. 67 Prawa wodnego;
3. przyczyny zmian i działań, o których mowa w art. 66, są uzasadnione nadrzędnym interesem publicznym, a pozytywne efekty związane z ochroną zdrowia, utrzymaniem bezpieczeństwa oraz zrównoważonym rozwojem przeważają nad korzyściami dla społeczeństwa i środowiska związanymi z osiągnięciem celów środowiskowych, o których mowa w art. 55, utraconymi w następstwie tych zmian i działań;
4. zakładane korzyści wynikające ze zmian i działań, o których mowa w pkt 1–3, nie mogą zostać osiągnięte przy zastosowaniu innych działań, znacząco korzystniejszych z punktu

widzenia interesów Środowiska, ze względu na negatywne uwarunkowania wykonalności technicznej lub nieproporcjonalnie wysokie koszty.

Autorzy II aPGW nie uwzględnili w załączniku nr 6 informacji o przesłankach zastosowania odstępstwa w trybie art. 4 ust. 7 pkt. 2. Wybiórcze odnoszenie się do warunków, o których mowa w art. 68 *Prawa wodnego* jest niedopuszczalne i niezgodne z prawem krajowym i europejskim.

Łączne spełnienie wszystkich warunków, o których mowa w art. 4 ust. 7 Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz.U. UE z 2000 r. L 327, s. 1 ze zm.) oraz art. 68 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 624 z późn. zm.) jest obligatoryjnym wymogiem przyznania derogacji z tzw. art. 4.7 RDW.

UWAGA 4

Część projektu planu, do której zgłaszana jest uwaga (numer rozdziału, strona dokumentu):

Rozdział 16 IIaPGW dla obszaru dorzecza Odry oraz załącznik nr 6 do II aPGW pn. Wykaz inwestycji i działań (zwany dalej załącznikiem nr 6)

Treść zgłaszanej uwagi lub wniosku

Wykaz inwestycji ujęty w załączniku nr 6 zawiera nieaktualne informacje odnośnie planowanych i realizowanych inwestycji, dla których przyznano odstępstwa z art. 4 ust. 7 Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. *ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej* (Dz.U. UE z 2000 r. L 327, s. 1 ze zm.) oraz art. 68 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 624 z późn. zm.).

Propozycja zmian

Dane zawarte w załączniku nr 6 należy zaktualizować w oparciu o aktualne dane (dokumenty strategiczne, roczniki GUS i UE).

Uzasadnienie zgłaszanej uwagi

Art. 323 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 624 z późn. zm.) wskazuje, że w planie gospodarowania wodami lub jego aktualizacji uwzględnia się wykaz, o którym mowa w art. 435, według stanu na rok przed terminem opracowania planu gospodarowania wodami lub jego aktualizacji.

158 inwestycji, ujętych w zał. 6 do II aPGW zostało przepisanych z I aPGW, bez aktualizacji informacji. Nie dokonano przy tym weryfikacji istniejących uzasadnień, w związku z czym dane są często stare i nieaktualne.

Przykładowo, w odniesieniu do inwestycji pn. „Eksploatacja kopaliny ze złoża węgla kamiennego Bobrek - Miechowice I oraz Bytom III” w kolumnie 38 tabeli autorzy powołują się na Politykę Energetyczną Polski do 2030 r. Rada Ministrów 2 lutego 2021 r. zatwierdziła „Politykę energetyczną Polski do 2040 r.” Ponadto w kolumnie 39 zawarto nieaktualne informacje odnośnie wydobycia węgla w Europie, w tym w UE oraz Polsce. Przytoczone dane dotyczą 2013 r. Kolumna zawiera również

nieaktualne informacje odnośnie produkcji energii elektrycznej z OZE (2013, 2014 r.) oraz uzależnienia Polski i innych krajów Europy od importu energii (2013 r.).

UWAGA 5

Część projektu planu, do której zgłaszana jest uwaga (numer rozdziału, strona dokumentu):

Rozdział 16 IIaPGW dla obszaru dorzecza Odry oraz załącznik nr 6 do II aPGW pn. Wykaz inwestycji i działań (zwany dalej załącznikiem nr 6)

Treść zgłaszanej uwagi lub wniosku

Załącznik nr 6 zawiera niepełne informacje odnośnie wydanych decyzji administracyjnych (decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach, oceny wodnoprawne) na temat działań i przedsięwzięć, dla których wydano (w okresie od daty przyjęcia aPGW do 21 grudnia 2020 r.) ostateczną decyzję potwierdzającą spełnienie warunków, o których mowa w art. 68 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 624 z późn. zm.).

Propozycja zmian

Fundacja RT-ON wnosi o weryfikację i uzupełnienie informacji zawartych w załączniku nr 6.

W przypadku braku informacji o wydanej decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach lub przeprowadzonej ocenie wodnoprawnej oraz wydanej deklaracji zgodności z RDW (przez organ właściwy w sprawach ocen wodnoprawnych), należy usunąć inwestycję z listy, gdyż nie spełnia ona warunków określonych w art. 4 ust. 7 Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz.U. UE z 2000 r. L 327, s. 1 ze zm.) oraz art. 68 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 624 z późn. zm.).

Uzasadnienie zgłaszanej uwagi

Zgodnie z treścią rozdz. 16 (str. 409), przedłożonego do konsultacji społecznych II planu gospodarowania wodami dla obszaru dorzecza Odry, wykaz inwestycji ujęty w załączniku nr 6, pełni funkcję sprawozdawczą i przedstawia informacje wynikające z decyzji administracyjnych (decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach, oceny wodnoprawne) na temat działań i przedsięwzięć, dla których wydano (w okresie od daty przyjęcia aPGW do 21 grudnia 2020 r.) ostateczną decyzję potwierdzającą spełnienie warunków, o których mowa w art. 68 ustawy *Prawo wodne*.

W załączniku nr 6 przyznano derogacje dla 160 inwestycji lub działań zlokalizowanych w dorzeczu Odry z zakresu ochrony przeciwpowodziowej, hydroenergetyki, żeglugi oraz wydobywania kopaliny (odwadniania górotworu). Realizacja inwestycji i działań ujętych w załączniku może znacząco oddziaływać na stan ilościowy i jakościowy zasobów wodnych, a tym samym wpłynąć na możliwość użytkowania wód przez inne podmioty.

Po analizie informacji zawartych w załączniku stwierdzono brak danych odnośnie:

- wydanych decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach w przypadku 139 inwestycji;
- przeprowadzonych ocenach wodnoprawnych dla 156 inwestycji;

- wydanych deklaracjach zgodności z RDW, przez organ właściwy w sprawach ocen wodnoprawnych, dla 155 inwestycji.

Zgodnie z art. 435, 436 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 624 z późn. zm.) w aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarze dorzecza uwzględnia się wykaz planowanych inwestycji lub działań mogących wpłynąć na możliwość osiągnięcia celów środowiskowych, o których mowa w art. 56, art. 57, art. 59 oraz w art. 61. Jak wskazuje ustawodawca, wykaz ma obejmować informacje o wydanych ocenach wodnoprawnych oraz o przyczynach odmowy wydania oceny wodnoprawnej.

Ponadto, zgodnie z art. 439 po wydaniu oceny wodnoprawnej, o której mowa w art. 430, art. 431 i art. 434 ust. 1, organ właściwy w sprawach ocen wodnoprawnych w celu potwierdzenia zgodności inwestycji lub działań, o których mowa w art. 425, z celami środowiskowymi, o których mowa w art. 56, art. 57, art. 59 i w art. 61, sporządza deklarację zgodności.

W niektórych przypadkach, które dotyczą realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 247 z późn. zm.), art. 428 ustawy *Prawo wodne* wskazuje, że ocena wodnoprawna zostaje zastąpiona decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach oraz decyzją, przed wydaniem której jest przeprowadzana ponowna ocena oddziaływania na środowisko – o ile taka ocena jest w przypadku danego przedsięwzięcia przeprowadzana.

W załączniku nr 6 wymieniono inwestycje, które zalicza się do katalogu przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, o których mowa w §2 ust. 1 pkt 27 a) i b) Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. *w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* (Dz. U. z 2019 r. poz. 1839).

Zgodnie z § 2 ust. 1 pkt. 27 b) w/w rozporządzenia decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach powinna zostać wydana dla przedsięwzięć związanych z wydobywaniem kopalin ze złoża metodą podziemną, o wydobyciu kopaliny nie mniejszym niż 100 000 m³ na rok. Tymczasem w załączniku nr 6 zawarto inwestycję pn. *Wydobycie węgla kamiennego ze złóż na podstawie koncesji z kopalń Katowickiego Holdingu Węglowego S.A. - przedłużenie posiadanych koncesji*. Zgodnie z informacją zawartą w tabeli zakłada się roczną produkcję węgla na poziomie ok. 9 mln t/rok.

W związku z powyższym niezrozumiałym jest brak decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, tym bardziej, że obszar Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego znajduje się pod silną presją wydobycia złóż węgla kamiennego, która przejawia się przede wszystkim zmianą stosunków wodnych oraz ukształtowania terenu (osiadanie gruntu, powstawanie hałd). Na tym terenie obserwuje się również występowanie i sukcesywne powiększanie się leji depresji, zmiany właściwości fizycznych i chemicznych wód oraz morfologiczne zmiany w korytach cieków.

§ 2 ust. 1 pkt. 27 a) cytowanego wcześniej rozporządzenia wskazuje, że decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach powinna zostać również wydana dla przedsięwzięć związanych z wydobywaniem kopalin ze złoża metodą odkrywkową na powierzchni obszaru górniczego nie mniejszej niż 25 ha. W załączniku nr 6 wpisano inwestycję pn. „Wydobycie węgla brunatnego ze złoża Złoczew”, pomimo tego, iż inwestor nie uzyskał prawomocnej decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia.

Od decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi, nr 19/2018 WOOS.420.45.2018.PTa.38 z dnia 2018-03-28, Fundacja „Greenpeace Polska” wniosła odwołanie

(dnia 24 kwietnia 2018 r.). Na czas oddania projektu II Planu gospodarowania wodami dla obszaru dorzecza Odry do konsultacji społecznych, toczyło się postępowanie odwoławcze, co zostało nawet wskazane w załączniku nr 6, wiersz 164, kolumna Q i R. W związku z czym nie ma podstaw prawnych do wpisania inwestycji pn. „Wydobycie węgla brunatnego ze złoża Złoczew” na listę inwestycji i działań ujętych w załączniku nr 6.

Inwestycja została wpisana na listę oraz przyznano jej derogacje pomimo tego, że nie jest uprawnione wskazywanie w wykazie takich przedsięwzięć, które nie mają ostatecznej decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (czyli: toczy się postępowanie odwoławcze). Takie stanowisko zostało zaprezentowane w samym IIaPGW dla obszaru dorzecza Odry, na stronie 409, gdzie stwierdzono, że wykaz, zawarty w załączniku nr 6, pełni funkcję sprawozdawczą. Przedstawia on informacje wynikające z decyzji administracyjnych (decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach, oceny wodnoprawne) na temat działań i przedsięwzięć, dla których wydano (w okresie od daty przyjęcia aPGW do 21 grudnia 2020 r.) ostateczną decyzję potwierdzającą spełnienie warunków, o których mowa w art. 68 ustawy prawo wodne.

W związku z tym wskazać należy, że IIaPGW jest wewnętrznie sprzeczny (z jednej strony zakłada ujęcie wyłącznie inwestycji dla których wydano ostateczne decyzje, a z drugiej strony świadomie uwzględniana jest inwestycja z nieposiadającą ostatecznej decyzji środowiskowej). Poza tym projekt dokumentu jest niezgodny z prawem. Nieostateczna decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach, nie przesądza o tym, że derogacja została w sposób ostateczny i pewny przyznana. Zgodnie z KPA, w postępowaniu administracyjnym, co do zasady dwuinstancyjnym, decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach może zostać w istotny sposób zmieniona, a nawet uchylona w wyniku postępowania odwoławczego. Co więcej, w przebiegu postępowania odwoławczego dochodzi niejednokrotnie do uzupełnienia lub istotnych modyfikacji treści raportu oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Ponadto każda ze stron uczestniczących w postępowaniu ma możliwość przedstawiania nowych dowodów, tzw. kontrraportu, dopuszczalny jest również dowód z opinii biegłego. Wszystko to sprawia, że po wydaniu decyzji w pierwszej instancji nie można mówić o kompletnej i ukończonej ocenie spełnienia przesłanek do przyznania odstępstwa.

Decyzją Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z dnia 24 września 2021 r., znak: DOOŚ-WDŚ/ZOO.420.61.2018.mko.67, uchylono decyzję Nr 19/2018 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 28 marca 2018 r., znak: WOOŚ.420.45.2018.PTa.38, o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięcia pod nazwą: „Wydobycie węgla brunatnego ze złoża Złoczew” w całości i odmawiająca określenia środowiskowych uwarunkowań realizacji powyższego przedsięwzięcia.

W trakcie postępowania prowadzonego przez GDOŚ ustalono, że przedłożony przez inwestora raport nie pozwala na przeprowadzenie oceny oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko, w zakresie wskazanym w odpowiednim artykule ustawy o ocenach oddziaływania na środowisko, i tym samym nie może stanowić podstawy do określenia środowiskowych uwarunkowań jego realizacji.

Ponadto w komunikacie prasowym, grupy PGE) z dnia 8 czerwca 2021 r. poinformowano, że w Terytorialnym Planie Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego zostało potwierdzone, że eksploatacja węgla ze złoża Złoczew jest nierentowna, wobec czego PGE nie planuje wydobycia węgla brunatnego ze złoża Złoczew i teren ten został zgłoszony do obszaru transformacji województwa łódzkiego.

UWAGA 6

Numer rozdziału/ podrozdziału lub numer załącznika, którego dotyczy zgłaszana uwaga lub wniosek

Rozdział 16 IIaPGW dla obszaru dorzecza Odry oraz załącznik nr 6 do II aPGW pn. Wykaz inwestycji i działań (zwany dalej załącznikiem nr 6)

Treść zgłaszanej uwagi lub wniosku

Derogacje z art. 4.7 RDW są przyznawane bez określenia w choćby minimalnym stopniu, jak dane przedsięwzięcie wpłynie na środowisko wodne, co uniemożliwia weryfikację spełnienia przesłanek z art. 4 RDW i zasadności przyznania derogacji.

Propozycja zmian

Uzupełnić informacje o przewidywanych oddziaływaniach / presjach na środowisko wodne oraz o przewidywanym wpływie na osiągnięcie lub pogorszenie stanu jednolitych części wód, analogicznie dla informacji podawanych w zał. 8 dla derogacji z art. 4.4 i 4.5 RDW.

Uzasadnienie zgłaszanej uwagi

Derogacje z art. 4.7 RDW są przyznawane bez określenia w choćby minimalnym stopniu, jak dane przedsięwzięcie wpłynie na środowisko wodne. Nie podano informacji o przewidywanych rodzajach presji, substancjach powodujących presje ani które cele środowiskowe dla wód nie zostaną osiągnięte i w jakim okresie.

Nie podano, czy derogacja dotyczy nieosiągnięcia dobrego stanu wód na skutek realizacji przedsięwzięcia, czy jego pogorszenia. W tym drugim przypadku, jeśli dla JCW objętych oddziaływaniem przedsięwzięć wymienionych w zał. 6 istnieją równocześnie derogacje z art. 4.4 lub 4.5, istnieje konflikt, gdyż derogacje 4.4 i 4.5 zezwalają na nieosiągnięcie dobrego stanu wód pod warunkiem, że nie ulegnie on dalszemu pogorszeniu. Dlatego **brak ww. informacji sprawia, że nie można ocenić, czy derogacja z art. 4.7 mogła zostać przyznana.**

Część III Odstępstwa z art. 4.4 i 4.5

UWAGA 7

Część projektu planu, do której zgłaszana jest uwaga (numer rozdziału, strona dokumentu):

Rozdział 8 II aPGW dla obszaru dorzecza Odry oraz załącznik nr 8 pn. Wykaz odstępstw Odra

Treść zgłaszanej uwagi lub wniosku

Derogacje z art. 4.4 i 4.5 systemowo przyznawane bez uzasadnień, które uprawniałyby przyznanie derogacji (tj. dowodziły spełnienia przesłanek z art. 4 RDW).

Propozycja zmian

Zweryfikować podane uzasadnienia derogacji z art. 4.4 i 4.5, usunąć z IIaPGW derogacje, których uzasadnienia nie dowodzą spełnienia przesłanek z art. 4 RDW.

Uzasadnienie zgłaszanej uwagi

W projekcie dokumentu „hojnie” przyznaje się derogacje z art. 4.4 i 4.5. Łącznie przyznano 1240 derogacji z art. 4.4 oraz 894 z art. 4.5. Szczegółowe zestawienie przyznanych derogacji prezentują poniższe tabele:

derogacje z art. 4.4

rodzaj JCW	liczba JCW, którym przyznano derogacje	% JCW, którym przyznano derogacje
JCWP_RW	923	72,56%
JCWP_LW	288	67,45%
JCWP_RWr	18	94,74%
JCWP_TW_CW	4	100,00%
JCWpd	7	10,61%
Wszystkie JCW	1240	69,35%

derogacje z art. 4.5

rodzaj JCW	liczba JCW, którym przyznano derogacje	% JCW, którym przyznano derogacje
JCWP_RW	687	54,01%
JCWP_LW	184	43,09%
JCWP_RWr	16	84,21%
JCWP_TW_CW	1	25,00%
JCWpd	6	9,09%
Wszystkie JCW	894	50%

Podane w zał. 8 uzasadnienia przyznanych derogacji, mające dowodzić spełnienia przesłanek z art. 4 RDW, są niewystarczające, ogólnikowe, niezgodne ze stanem faktycznym i prawnym.

W części tabeli w załączniku 8 dot. ustalenia mniej rygorystycznych celów Środowiskowych (derogacji z art. 4.5 RDW), w kol. “Potrzeba społeczno-ekonomiczna zaspokajana przez Źródło presji antropogenicznej determinującej na stan wód w stopniu zagrażającym osiągnięciu celów Środowiskowych”, **dla 45,5% wszystkich JCWP w dorzeczu Odry** (594 JCWP_RW, 172 JCWP_LW, 16 JCWP_RWr, 1 JCWP_TW-CW) **zastosowano następujące uzasadnienie derogacji:**

“Emanacją potrzeb społeczno-ekonomicznych jest prowadzona działalność gospodarza, budownictwo mieszkaniowe, gospodarka komunalna, infrastruktura transportowa. Funkcjonowanie zurbanizowanych ośrodków społeczno-przemysłowo-gospodarczych i centrów komunikacyjnych jest niezbędne dla rozwoju gospodarczego oraz podtrzymania i rozwoju funkcji społecznych, komunikacyjnych, usługowych i przemysłowych. Szczegółowe ustalenia w tym zakresie zawarte są w lokalnych strategii rozwoju oraz w aktach planowania przestrzennego. W odniesieniu

do benzo(a)pirenu, którego źródłem jest emisja ze spalania paliw w celu produkcji energii cieplnej: zaopatrzenie mieszkańców w energię ciepłą jest elementarną potrzebą społeczną (w regionalnych warunkach klimatycznych) w zakresie zapewnienia odpowiednich warunków życia. Transport samochodowy (i związana z nim emisja zanieczyszczeń) jest niezbędny dla podtrzymania systemów społeczno-gospodarczych związanych z gospodarką, edukacją, handlem, rekreacją i ochroną zdrowia”

Jest to niedopuszczalne i niezgodne z podstawowymi założeniami Ramowej Dyrektywy Wodnej, aby przyznawać derogacje od celów dla wód systemowo, bez prawidłowego i rzetelnego uzasadnienia i udowodnienia spełnienia przesłanek z art. 4 RDW. Wszystkie derogacje przyznane na tak nierzetelnej i niewiarygodnej podstawie powinny zostać usunięte z IIaPGW, a w zamian powinny zostać wdrożone skuteczne środki służące osiągnięciu celów środowiskowych dla jednolitych części wód.

Dla 16% wszystkich JCWP rzecznych i jeziornych w dorzeczu Odry (225 JCWP_RW, 54 JCWP_LW) oraz dla 5 JCWPd: PLGW600062, PLGW600083, PLGW6000105, PLGW6000129, PLGW6000143, jako uzasadnienie derogacji, mające dowieść ich zgodność z art. 4 ust. 5 Ramowej dyrektywy wodnej, podano:

“Potrzeby społeczno-ekonomiczne wpisują się w cele strategiczne „Polityki Energetycznej Polski do 2030 roku”, „Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko”, „Krajowego planu na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030”, “Polityki ekologicznej państwa 2030 – strategii rozwoju w obszarze Środowiska i gospodarki wodnej” oraz w założenia Polityki Surowcowej Polski.”

oraz, tylko dla wskazanych JCWPd:

*“Brak wykonalnych i korzystniejszych alternatywnych rozwiązań wynika z **analiz towarzyszących wykonaniu dokumentacji hydrogeologicznych**, natomiast dopuszczalność dalszego poboru była i jest analizowana na etapie przeglądu pozwoleń wodnoprawnych.”*

Większość dokumentów przywołanych w uzasadnieniu jest nieaktualna (wyróżnione pogrubionym tekstem), bądź - w przypadku Polityki surowcowej - nie zostały do dziś uchwalone, a tym samym nie mają mocy prawnej, ani nie stanowią racjonalnego argumentu za przyznaniem derogacji.

Niezależnie od powyższego, **uwzględnienie danej inwestycji lub działania w dokumentach strategicznych czy planistycznych nie przesądza o spełnieniu przesłanek z art. 4 RDW.** Należy dowieść spełnienia przesłanek przedstawiając w rzetelny sposób rzeczywiste, aktualne przyczyny, dla których osiągnięcie dobrego stanu danej części wód zgodnie z celami RDW nie jest możliwe, oraz dowieść zastosowania wszelkich wykonalnych technicznie i realnych kosztowo środków, które służą osiągnięciu dobrego stanu jednolitej części wód objętej derogacją z art. 4.4 lub 4.5.

UWAGA 8

Część projektu planu, do której zgłaszana jest uwaga (numer rozdziału, strona dokumentu):

Rozdział 8 II aPGW dla obszaru dorzecza Odry oraz załącznik nr 8 pn. Wykaz odstępstw Odra

Treść zgłaszanej uwagi lub wniosku:

Niespełnienie przesłanek uzasadniających uzyskanie derogacji z art. 4.4, dot. niepogorszenia się stanu jednolitej części wód objętej odstępstwem i odsunięcia w czasie osiągnięcia celu o więcej niż 2 cykle

planistyczne

Propozycje zmiany:

Usunąć derogacje przyznawane po raz trzeci i zapewnić osiągnięcie celów środowiskowych poprzez wdrożenie niezbędnych, skutecznych działań zgodnie z zasadami RDW.

Uzasadnienie propozycji zmiany:

Jak wskazuje art. 4 ust. 4 Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. *ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej* (Dz.U. UE z 2000 r. L 327, s. 1 ze zm.) terminy osiągnięcia celów środowiskowych mogą zostać przedłużone dla stopniowego osiągnięcia celów dla części wód, pod warunkiem że nie zachodzi dalsze pogarszanie się stanu zmienionej części wód.

Ponadto, zgodnie z art. 4 ust. 4 c) RDW przedłużenie terminu powinno być ograniczone do maksimum dwóch dalszych uaktualnień planu gospodarowania wodami w dorzeczu, z wyjątkiem przypadków gdy warunki naturalne uniemożliwiają osiągnięcie celów w tym okresie.

Po analizie II aPGW dla obszaru dorzecza Odry stwierdzono, że **po raz trzeci przyznaje się derogacje z art. 4 ust. 4 niektórym JCW.**

Przykładowo, w planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. *w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry* (Dz.U. 2016 poz. 1967)) przyznano derogacje z art. 4 ust. 4 dla JCWPd PLGW600079, ze względu na znaczny pobór wód podziemnych dla aglomeracji łódzkiej. Zadeklarowano, że po zastosowaniu programów działań jest możliwe osiągnięcie dobrego stanu do 2021 r. (strona 338). Stan ilościowy wód oceniono na: zły (w subczęści), zaś chemiczny na: dobry.

W II aPGW przyznaje się ponownie, po raz trzeci, derogacje z art. 4 ust. 4 dla w/w JCWPd. Jako przyczynę słabego stanu wód wskazuje się antropopresję, która wpływa zarówno na stan chemiczny, jak i jakościowy. Ocena stanu wód (2020 r.) wykazała słaby stan chemiczny i ilościowy (czyli stan wód uległ pogorszeniu). Jako przyczynę słabego stanu wskazuje się ascenzję wód słonych dopływających z niżej położonych poziomów wodonośnych mezozoiku (jura) do użytkowego mioceńskiego poziomu wodonośnego piętra neogeńsko–paleogeńskiego. Jako prognozowany termin osiągnięcia celów środowiskowych wskazuje się rok. 2033.

Powyższy przykład narusza podstawowe warunki RDW, które umożliwiają zastosowanie odstępstwa z art. 4 ust. 4.

UWAGA 9

Część projektu planu, do której zgłaszana jest uwaga (numer rozdziału, strona dokumentu):

Rozdział 8 II aPGW dla obszaru dorzecza Odry oraz załącznik nr 8 pn. Wykaz odstępstw Odra

Treść zgłaszanej uwagi lub wniosku:

Niewystarczające podstawy dla przyznania derogacji z art. 4.5 (brak spełnienia przesłanek z art. 4 RDW)

Propozycje zmiany:

Należy zweryfikować spełnienie przesłanek przyznania derogacji z art. 4.5 RDW i doprowadzić do ich spełnienia poprzez wdrożenie niezbędnych, skutecznych działań, które pozwolą zminimalizować presje i osiągnąć możliwie najlepszy stan wód i uniknąć jego dalszego pogorszenia.

Uzasadnienie propozycji zmiany:

Przyznanie derogacji z art. 4 ust. 5 polegające na osiągnięciu mniej restrykcyjnych celów Środowiskowych dla określonych części wód jest możliwe w przypadku gdy JCWP jest w znacznym stopniu zmieniona przez działalność człowieka lub warunki naturalne są takie, że osiągnięcie tych celów byłoby niemożliwe lub nieproporcjonalnie kosztowne.

Aby było możliwe uzyskanie derogacji z art. 4 ust. 5 Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. *ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej* (Dz.U. UE z 2000 r. L 327, s. 1 ze zm.) muszą być spełnione wszystkie poniższe warunki:

- potrzeby ekologiczne lub społeczno-ekonomiczne zaspokajane przez taką działalność człowieka nie mogą być osiągnięte za pomocą innych środków, które są znacznie korzystniejszą opcją środowiskową, niepowodującą nieproporcjonalnych kosztów;
- dla wód powierzchniowych musi zostać osiągnięty najlepszy możliwy stan ekologiczny i chemiczny przy wpływach, których nie można racjonalnie uniknąć na skutek charakteru działalności człowieka czy zanieczyszczenia,
- dla wód podziemnych, zachodzą możliwie najmniejsze zmiany dobrego stanu wód podziemnych, przy wpływach, których nie można racjonalnie uniknąć na skutek charakteru działalności człowieka czy zanieczyszczenia;
- nie zachodzi dalsze pogorszenie stanu części wód;
- ustalenie mniej rygorystycznych celów środowiskowych i powody ich ustalenia muszą zostać szczegółowo wymienione w planie gospodarowania wodami w dorzeczu, a cele poddawane są kontroli co sześć lat

W IIaPGW dla obszaru dorzecza Odry, dla jednolitej części wód podziemnych PLGW6000105 przyznano derogację od celów Środowiskowych na podstawie art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy Wodnej. Powodem ustanowienia odstępstwa, wskazanym przez autorów, jest słaby stan ilościowy JCWPd 105, którego przyczynę wyjaśniono następująco: *“...pobór odwodnieniowy górnictwa odkrywkowego powoduje przekroczenie zasobów. Obszar oddziaływania odwodnień górniczych obejmuje znaczny obszar całej JCWPd 105, blisko połowę jej powierzchni, i jest udokumentowany lejami depresji. Problemy z nadmierną eksploatacją wód podziemnych w obrębie tej jednostki były wielokrotnie sygnalizowane. Zmiany odzwierciedlają również wahania zwierciadła w punktach monitoringowych.”*

Autorzy II aPGW deklarują, że zostały wprowadzone wszystkie możliwe działania techniczne (racjonalne i niepowodujące nieproporcjonalnych kosztów) minimalizujące wpływ na stan wód, np. prowadzona jest kontrola odwodnienia wyrobiska (monitoring) oraz zrzutu wód odwodnieniowych do wód powierzchniowych, utrzymanie ścianki szczelnej wzdłuż Nysy łużyckiej oraz budowa ścianki szczelnej wzdłuż południowej granicy wyrobiska.

Jednak w opinii ekspertów⁶ oraz bazując na analizie projektu IIaPGW dla obszaru dorzecza Odry, poza budzącą wątpliwości ekspertów ścianą przeciwfiltracyjną, nie zaplanowano żadnych skutecznych środków realnie minimalizujących oddziaływanie kopalni Turów na polskie jednolite części wód.

Zgodnie z informacjami zawartymi w Raporcie oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięcia polegającego na kontynuacji wydobycia węgla brunatnego w kopalni Turów, a także z informacjami przytoczonymi w IIaPGW dla obszaru dorzecza Odry oraz w załączonym piśmie⁷, w związku z rozbudową i przedłużeniem działalności kopalni **negatywne oddziaływania na wody ulegną nasileniu**, a tym samym stan ilościowy, chemiczny i ekologiczny oraz potencjał ekologiczny jednolitych części wód może ulec pogorszeniu. **Jest to niezgodne z art. 4 ust. 5 c) Ramowej dyrektywy wodnej.**

W załączeniu przekazuję dokument pn. "Uwagi do projektu drugiej aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze międzynarodowego dorzecza Odry" złożony przez Fundację RT-ON do MKOOpZ w dniu 22.09.2021 r. Propozycje działań w nim zawarte, opracowane przez organizacje społeczne dla presji wywieranych przez kopalnię węgla brunatnego Turów na wody w czeskiej i niemieckiej części dorzecza Odry, są przykładem właściwie opracowanego programu działań.

Część IV Zestawy działań

UWAGA 10

Część projektu planu, do której zgłaszana jest uwaga (numer rozdziału, strona dokumentu):

Rozdział 12 II aPGW dla obszaru dorzecza Odry oraz załącznik nr 7 pn. Zestaw działań Odra

Treść zgłaszanej uwagi lub wniosku:

Zaproponowane zestawy działań nie odzwierciedlają rzeczywistych potrzeb i kierunków ochrony wód

Propozycje zmiany:

Należy wprowadzić adekwatne i ambitne programy działań, w pełni odpowiadające potrzebom i możliwościom technologicznym. Należy przeprowadzić analizy wariantowe zestawów / programów działań. Należy w toku przygotowań IIaPGW zweryfikować i ocenić skuteczność przyjętych programów działań.

Uzasadnienie propozycji zmiany:

"Zestawy działań", zaproponowane przez autorów II aPGW dla obszaru dorzecza Odry nie stanowią "programów działań" w myśl RDW. Stanowią one zbiór zestandaryzowanych, katalogowych działań przypisywanych ogólnie dla każdej części wód, w której stwierdzono dany rodzaj presji. Taki zestaw działań może być skuteczny w przypadku presji wynikających z oddziaływań powszechnych na całym obszarze dorzecza Odry, których źródło jest dobrze poznane (np. presje rolnicze dotyczące emisji azotanów do wód). Jest również uzasadniony w przypadku działań systemowych, prawnych i proceduralnych (np. udoskonalenie systemu monitoringu stanu wód, wdrożenie opłat za usługi wodne w sektorach zwolnionych z tych opłat, szeroko zakrojone działania kontrolne czy weryfikacja

⁶ Uwagi do projektu drugiej aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze międzynarodowego dorzecza Odry

⁷ Uwagi do projektu drugiej aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze międzynarodowego dorzecza Odry

pozwoleń wodnoprawnych i zintegrowanych w wybranych branżach będących źródłem danego rodzaju presji).

Tak sporządzony zestaw działań nie ma szans rozwiązać istniejących problemów, które występują mniej powszechnie (np. tylko w wybranych zlewniach) i są powodowane lub pogłębiane przez specyficzny dla danej lokalizacji splot czynników. Dla tego rodzaju presji oprócz rozwiązań "katalogowych" należy szukać indywidualnych rozwiązań, dostosowanych do konkretnej sytuacji i warunków naturalnych w danej zlewni czy JCW. Istotnym przykładem są presje odwodnień górniczych na wody podziemne i powierzchniowe. Oddziaływania tego typu mają zasięg ograniczony do jednej czy kilku zlewni, są stosunkowo dobrze zbadane, identyfikacja źródła/źródeł presji jest prosta - gdyż odwodnienia górnicze są ujęte w dokumentacjach hydrogeologicznych dla zakładów górniczych, oraz (wprawdzie na niewystarczającym poziomie) raportowane. Mimo to brak w zestawach działań (zał. 7) jakichkolwiek środków służących ograniczaniu presji ze strony tych konkretnie zakładów wydobywczych, które są źródłem tych dobrze rozpoznanych negatywnych oddziaływań na wody.

Ponadto **nie można odnaleźć w projekcie IIaPGW dla obszaru dorzecza Odry dowodów na przeprowadzenie analizy wariantowej zestawów działań**. Zestawy działań zostały poddane analizie kosztowej i prognozie skuteczności – jednak nie ma dowodów na to, że nie ma możliwości przeprowadzenia bardziej rozbudowanych (bardziej ambitnych) zestawów działań, które byłyby racjonalne ekonomicznie, wykonalne pod względem technicznym. Istnieje prawdopodobieństwo, że takie ambitniejsze zestawy działań zapewniłyby większą skuteczność IIaPGW pod względem możliwości osiągnięcia celów środowiskowych.

Brak dowodów na to, że zestawy działań są najlepszą możliwą opcją (przy zachowaniu racjonalności ekonomicznej i wykonalności technicznej) oznacza, że **nie jest spełniona przesłanka dopuszczająca zastosowanie odstępstw polegająca na osiągnięciu możliwie najlepszego stanu wód** – który jest jedną z kluczowych przesłanek warunkujących możliwość zastosowania odstępstw od osiągnięcia celów środowiskowych.

Przykładowo, z analizy II aPGW wynika, że nie jest znany (lub choćby oszacowany) stan JCWP Dopyływ z wyrobiska Turoszów RW600000174156. Dlatego też nie można mieć pewności, że działania wynikające z IIaPGW dla tej JCWP są adekwatne. Zwłaszcza, że z wysokim stopniem pewności można założyć problemy z osiągnięciem celów środowiskowych tej JCWP, bowiem znajduje się ona pod silnym wpływem presji KWB Turów.

W niektórych JCWP stwierdza się zły stan wód ze względu na zasolenie (wyrażające się we wskaźniku przewodności), które często należy wiązać ze zrzutem wód kopalnianych (z systemów odwadniania) lub ze zrzutem wód chłodniczych z elektrowni. Tymczasem **ustanawia się odstępstwo dla tych wskaźników – a nie ustanawia się żadnych działań ukierunkowanych na wszystkie wskaźniki o wartościach determinujących zły stan wód**. Przykładem tego jest np. Nysa Łużycka od Miedzianki do Pliessnitz RW60000517431. Wskazano, że przyczyną nadmiernego zasolenia tej części wód jest m.in. dopływ wody z RW600000174156, ale nie zbadano zasolenia w JCWP RW600000174156 - więc dane są niespójne, a ich źródło niejasne. Towarzyszy temu **brak jakichkolwiek działań ukierunkowanych na zmniejszenie ładunku zasolenia**. W tym przypadku ustanowienie odstępstwa dla wskaźnika charakteryzującego zasolenie (przewodność) jest zdecydowanie nieuprawnione, bowiem zestawy działań nie dają podstawy do przyjęcia, że zrobiono wszystko co możliwe, by osiągnąć możliwie najlepszy stan wód przy zachowaniu istniejącej presji zaspokajającej potrzeby społeczno-gospodarcze.

Zaproponowane zestawy działań są mało skuteczne i nie przynoszą zakładanych rezultatów, czego potwierdzeniem jest planowany niski stopień osiągnięcia celów Środowiskowych do 2027 r. W kolejnej edycji aPGW dla obszaru dorzecza Odry powinno zostać obligatoryjnie wykonane sprawozdanie z realizacji zaproponowanych zestawów działań. Należy podać informacje odnośnie skuteczności podjętych działań oraz konkretne dane statystyczne, np. ile wykonano przeglądów pozwoleń wodnoprawnych, ile pozwoleń wodnoprawnych cofnięto lub zmieniono, ile przeprowadzono kontroli.

Jeśli dany zestaw działań został zrealizowany, np. wykonano dokumentację, to należy wskazać dalsze działania, które będą naturalną konsekwencją zakończonych działań. Jeśli działania są nieadekwatne lub mało skuteczne, to należy rozważyć podjęcie innych działań lub zmianę przepisów prawnych.

UWAGA 11

Numer rozdziału/ podrozdziału lub numer załącznika, którego dotyczy zgłaszana uwaga lub wniosek

Rozdział 12 II aPGW dla obszaru dorzecza Odry oraz załącznik nr 7 pn. Zestawy działań

Treść zgłaszanej uwagi lub wniosku

Brak zaplanowania w ramach zestawów działań przeglądów pozwoleń zintegrowanych analogicznie do przeglądów pozwoleń wodnoprawnych, co uniemożliwia ograniczenie lub eliminację emisji substancji priorytetowych (w tym niebezpiecznych) i innych zanieczyszczeń (w tym substancji i ciepła) do wód oraz ograniczenie nadmiernych poborów wód na cele przemysłu i **prowadzi do niezgodności z celami Ramowej Dyrektywy Wodnej i z art. 11.5 RDW.**

Propozycja zmian

Wprowadzić do IIaPGW przeglądy pozwoleń zintegrowanych, a nie tylko wodnoprawnych, zgodnie z art. 11.5 RDW. Wprowadzić w IIaPGW rekomendację zmiany w Prawie wodnym, umożliwiającej prowadzenie przeglądów pozwoleń zintegrowanych na równi z zaplanowanymi przeglądami pozwoleń wodnoprawnych - np. uzupełniając nazwę "Pozwolenie wodnoprawne" dopiskiem "i pozwolenie zintegrowane" m.in. w art. 416 ust. 2, art. 318 ust. 1 i art. 325 ust. 1 Ustawy prawo wodne.

Uzasadnienie zgłaszanej uwagi

Prawo wodne przewiduje możliwość prowadzenia przeglądów pozwoleń wodnoprawnych (art. 416 ust. 2, art. 318 ust. 1, art. 325 ust. 1) w razie gdy zagrożone jest osiągnięcie celów Środowiskowych, o których mowa w art. 56, art. 57, art. 59 oraz w art. 61. Ww. dodatkowe przeglądy pozwoleń wodnoprawnych zostały zaplanowane w ramach zestawów działań w zał. 7 do IIaPGW, przede wszystkim w odniesieniu do poborów wód.

Nie jest to jednak wystarczające dla ograniczenia poborów wód w przypadku zakładów, które zamiast pozwolenia wodnoprawnego działają na podstawie pozwolenia zintegrowanego (takich jak elektrownie węglowe), ani dla ograniczenia i eliminacji emisji i zrzutów substancji priorytetowych (w tym niebezpiecznych) do wód zgodnie z celami RDW.

W zał. 7.1_katalog_krajowe wymieniono działania dotyczące weryfikacji pozwoleń zintegrowanych pod kątem wdrożenia konkluzji BAT (poz. 2 - Weryfikacja odstępstw od granicznych wielkości emisyjnych w pozwoleniu zintegrowanym i poz. 3 - Analiza warunków pozwolenia zintegrowanego

oraz weryfikacja wdrożenia konkluzji BAT odnoszących się do danej instalacji), jednak kolumna E jest pusta (brak kodu działania), co uniemożliwia weryfikację, czy działania te faktycznie będą prowadzone i w jakim zakresie. Jak wynika z nazw działań, nie dotyczą one weryfikacji pozwoleń zintegrowanych w odniesieniu do stanu jednolitych części wód i w celu jego poprawy, a jedynie derogacji od konkluzji BAT. Ponadto działania te nie obejmują weryfikacji poborów wód.

W katalogu krajowym brak jakichkolwiek działań dotyczących pozwoleń wodnoprawnych i/lub poborów wód na cele przemysłu.

W zał. 7.2 (katalogi dla kategorii wód) przewidziano działania GWI4 i RWH_01, (dodatkowe przeglądy pozwoleń wodnoprawnych dla JCWPd i JCWP RW), które nie dotyczą pozwoleń zintegrowanych.

Zestawy działań pomijają więc następujące sytuacje dotyczące zakładów działających na podstawie pozwoleń zintegrowanych:

- pobory wód na cele przemysłu (w tym elektrowni węglowych, które są odpowiedzialne za największe pobory wód),
- przegląd / weryfikacja pozwoleń w celu ograniczenia poborów wód i emisji substancji priorytetowych, w celu osiągnięcia dobrego stanu JCW.

Brak mechanizmu ograniczenia presji ze strony ww. poborów i emisji na jednolite części wód bardzo często uniemożliwia osiągnięcie ich dobrego stanu.

W opinii Fundacji pozwolenia zintegrowane należy objąć przepisami dot. przeglądów pozwoleń wodnoprawnych. Tym bardziej, że sama ustawa Prawo wodne wskazuje, obok pozwoleń wodnoprawnych, również pozwolenia zintegrowane jako Źródło danych, na podstawie którego naliczane są opłaty za usługi wodne (np. art. 302 ust. 1).

Zgodnie z art. 182 Prawa ochrony Środowiska, pozwolenie wodnoprawne na pobór wód oraz na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, jak również pozwolenie na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, nie są wymagane w przypadku obowiązku posiadania pozwolenia zintegrowanego. Pozwolenie zintegrowane zastępuje wszelkie inne pozwolenia, w których określone są limity emisji dla danego zakładu - w tym pozwolenia wodnoprawne.

W związku z tym nieobjęcie pozwoleń zintegrowanych planowanym w ramach IIaPGW działaniem dot. przeglądu pozwoleń wodnoprawnych jest poważnym brakiem, uniemożliwiającym rzetelną ocenę ilości i jakości zasobów wodnych, a tym samym ograniczenie poborów wód na cele przemysłu i emisji substancji priorytetowych (w tym niebezpiecznych) do wód i prowadzącym do **niezgodności z celami Ramowej Dyrektywy Wodnej i z art. 11.5 RDW**.

Ponadto zgodnie z art. 562 ustawy prawo wodne, maksymalne rzeczywiste ilości pobieranej wody, przez Zakłady posiadające ważne pozwolenia wodnoprawne i zintegrowane, mogą ulec zmianie do końca 2021 r. Ustawodawca przewidział zmianę istniejących pozwoleń (lub ich części - w przypadku pozwoleń zintegrowanych) na pobór wód powierzchniowych lub wód podziemnych, na wniosek zainteresowanych Zakładów. Istniejące pozwolenia mogą zostać zmienione przez właściwe organy, do dnia 31 grudnia 2021 r. W związku z powyższym, tym bardziej jest zasadna wnioskowana zmiana w prawie wodnym, która umożliwi kompleksową analizę i uzyskanie wiarygodnych wyników oraz sformułowanie rzetelnych wniosków, które wpłyną znacząco na stan wiedzy odnośnie jakości i ilości zasobów wodnych w poszczególnych JCWP.

UWAGA 12

Numer rozdziału/ podrozdziału lub numer załącznika, którego dotyczy zgłaszana uwaga lub wniosek

Rozdział 12 II aPGW dla obszaru dorzecza Odry oraz załącznik nr 7 pn. Zestawy działań

Treść zgłaszanej uwagi lub wniosku

Brak wdrożenia skutecznych działań służących eliminacji zrzutów, emisji i strat substancji priorytetowych (w tym niebezpiecznych) do wód, oraz ograniczenia emisji pozostałych zanieczyszczeń, zgodnie z art. 16 i 11.3 h) i k) oraz 11.5 RDW.

Propozycja zmian

Wprowadzić skuteczne działania służące eliminacji emisji substancji priorytetowych, w tym niebezpiecznych (m.in. rtęć) i poprawie stanu chemicznego i ekologicznego wód do 2027 r, zgodnie z art. 11.2 i 11.5 RDW. W stosunku do sektorów górnictwa i energetyki, oraz pozostałych gałęzi przemysłu odpowiedzialnych za emisje zanieczyszczeń do powietrza i wód, wprowadzić rygorystyczną zasadę eliminacji zanieczyszczeń u Źródła.

Uzasadnienie zgłaszanej uwagi

Stan chemiczny 45,5% JCWP oceniono w IIaPGW (zał. 8) jako "poniżej dobrego" (w tym "zły" lub "słaby"). **Zgodnie z zał. 5.1.1 (podział JCW sprzed zmian), 57,8% JCWP jest w stanie chemicznym "poniżej dobrego", przy czym w 23% JCWP nastąpiło pogorszenie stanu chemicznego** w stosunku do ocen przyznanych w IaPGW 2016-2021. Zgodnie z zał. 5.1 "Cele Środowiskowe" (w którym podano 3 rozbieżne oceny stanu chemicznego, z których żadna nie jest w pełni zgodna z zał. 8), **34,9% JCWP nie osiągnie dobrego stanu chemicznego do 2027 r.** Zgodnie z tym samym załącznikiem, w 20,2% wszystkich JCWP osiągnięcie dobrego stanu chemicznego może zostać odroczone dla różnych metali ciężkich (kadm, nikiel, ołów i rtęć), w tym dla rtęci w 15,4% wszystkich JCWP.

Powyższe dane potwierdzają wniosek płynący z analizy zestawów działań i innych załączników do IIaPGW, że ani w cyklu planowania 2016-2021, ani w nadchodzącym cyklu 2022-2027, nie wdrożono wystarczająco skutecznych środków w celu poprawy stanu chemicznego wód oraz w celu ograniczenia bądź eliminacji emisji substancji priorytetowych (w tym niebezpiecznych). W opinii Fundacji, istotnym utrudnieniem jest tu duży udział emisji rozproszonych, w tym depozycji atmosferycznej - czyli emisji, dla których trudno jest jednoznacznie ustalić sprawcę (zanieczyszczającego).

Zgodnie z RDW wymagana jest całkowita eliminacja zrzutów i emisji niebezpiecznych substancji priorytetowych w ciągu 20 lat od nadania im tego statusu. W związku z tym na obszarze zlewni narażonych na zanieczyszczenie takimi substancjami należy zastosować wszelkie dostępne środki, aby znaleźć źródło ich emisji i doprowadzić do ich zakończenia.

Bazując na danych w e-prtr można ocenić, jakie branże przemysłu są odpowiedzialne za które rodzaje emisji zanieczyszczeń i dążyć do wypracowania systemu, w którym emisje substancji priorytetowych zgodnie z RDW są ograniczane już na poziomie pozwoleń na emisje, oraz oceniać wpływ ww. emisji na stan wód na podstawie przewidywanego zasięgu oddziaływania ww. inwestycji na inne niż woda elementy środowiska (powietrze, glebę). **Jednak w projekcie IIaPGW nie podjęto takiej próby.**

Należy uzupełnić IIaPGW o stosowne działania, których przykłady podajemy poniżej oraz

w pozostałych uwagach do IIaPGW. **Tam gdzie polskie prawo nie umożliwia podjęcia stosownych działań, należy zaproponować rekomendacje zmian w przepisach.**

- Zasięg oddziaływania danej inwestycji / zakładu powinien być zawsze zdefiniowany w pozwoleniu zintegrowanym, wraz z podaniem konkretnych JCW, na które zakład oddziałuje w sposób bezpośredni i pośredni (w tym poprzez depozycję atmosferyczną zanieczyszczeń emitowanych do powietrza).
- W ramach wydawania i przeglądu pozwoleń zintegrowanych należy skontrolować, czy normy określone w RDW dla substancji emitowanych przez dany zakład do powietrza, są przekroczone w JCW na obszarze oddziaływania tego zakładu. Jeśli są, należy obowiązkowo nałożyć na zakład ograniczenia emisji w celu zmniejszenia presji na wody, co najmniej zgodne z BAT, lub - jeśli wdrożono BATy we wszystkich pozwoleniach zintegrowanych dla zakładów oddziałujących na dane JCW - ostrzejsze limity emisji.
- Wzmoczone kontrole emisji w zakładach na obszarze zlewni o złym stanie chemicznym wód, w tym głównie kontrole niezapowiedziane, prowadzone przez WIOŚ lub GIOŚ, w celu uszczelnienia systemu i ograniczenia "chwilowych" przekroczeń:
 - w elektrowniach węglowych: emisje do powietrza (w tym metale ciężkie - głównie rtęć, siarczany), do ziemi (szczelność składowisk i pylenie z hałd; metale ciężkie, siarczany, inne substancje wpływające na stan wód) i do wód (parametry fizykochemiczne, w tym temperatura zrzucanych wód oraz temperatura w odbiorniku powyżej i poniżej punktów zrzutu; wielkość zrzutów; zawartość substancji w ściekach i odciekach ze składowisk, instalacji oczyszczania spalin itp., chemia wód powyżej i poniżej punktów zrzutu ścieków i lokalizacji składowisk)
 - w kopalniach: emisje do wód (wody zrzutowe - z systemów odwodnienia i ze spągu kopalni, parametry fizykochemiczne, substancje priorytetowe, wielkość zrzutów), do ziemi i do powietrza (odcieki i pylenie ze składowisk, infrastruktury kopalnianej, wyrobiska i ze środków transportu odbierających urobek)
- Zwiększona częstość i zakres kontroli / monitoringu stanu środowiska na obszarze zlewni JCWP o złym stanie chemicznym, w których stwierdzono przekroczenia substancji priorytetowych w wodach, lub istnieje zagrożenie nieosiągnięciem dobrego stanu chemicznego lub ekologicznego
- Do określenia sprawcy zanieczyszczeń mogłaby również służyć aktualizowana regularnie (np. raz na dobę) **interaktywna mapa emisji do powietrza i wody z głównych źródeł punktowych** (np. powiązana z bazą E-prtr), **powiązana z siecią stacji monitorujących stan powietrza, raportujących w czasie rzeczywistym**. W sąsiedztwie JCWP o stanie chemicznym poniżej dobrego wskazane byłoby lokalizowanie dodatkowych stacji monitorujących.

UWAGA 13

Numer rozdziału/ podrozdziału lub numer załącznika, którego dotyczy zgłaszana uwaga lub wniosek

Rozdział 12 II aPGW dla obszaru dorzecza Odry oraz załącznik nr 7 pn. Zestawy działań

Treść zgłaszanej uwagi lub wniosku

Przegląd pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód - koniecznie pozwoleń wydanych kopalniom i elektrowniom węglowym, koniecznie z urzędu a nie na wniosek

Propozycja zmian

Uzupełnić opis działań dot. przeglądu pozwoleń wodnoprawnych o branże, które obowiązkowo (z urzędu) zostaną poddane przeglądowi - w tym górnictwo i energetykę węglową, uzupełnić o konieczność ograniczenia dopuszczalnego poboru poniżej faktycznego poboru w tych JCW, w których występuje zły stan ilościowy / zły stan ekologiczny z powodu presji ilościowych, lub zagrożenie nieosiągnięciem dobrego stanu z ww. powodów.

Uzasadnienie zgłaszanej uwagi

Dla JCWPd, w których są prowadzone odwodnienia górnicze, zakłada się wykonanie dodatkowego przeglądu udzielonych pozwoleń wodnoprawnych związanych z poborem wód podziemnych (np. PLGW600062, PLGW600071, PLGW600083, PLGW6000105, PLGW6000129, PLGW6000143, PLGW6000144). Szczegółowy zakres i cel tej analizy nie został przedstawiony.

Nie jest jasne, czy w wyniku przeglądu dojdzie do faktycznego ograniczenia poborów wód podziemnych w JCWPd, w których jest on zbyt wysoki, czy tylko zostaną ograniczone dopuszczalne pobory w pozwoleniach, a więc spadnie teoretyczna maksymalna wielkość poborów i spadną opłaty stałe za pobory wód.

Nie jest jasne jakich celów poboru wód będą dotyczyć ewentualne ograniczenia (przemysł, nawodnienia i/lub inne cele rolnicze, zaopatrzenie ludności, czy energetyka konwencjonalna i odwodnienia górnicze).

Ponadto **użytkownicy wód, którzy podlegają ustawowym zwolnieniom z opłat za usługi wodne**, nie będą mieć wystarczającej motywacji, aby zawnioskować o przegląd pozwoleń na te usługi. Dlatego konieczne jest **objęcie pozwoleń dla takich zakładów przeglądami prowadzonymi z urzędu**. Do ww. zakładów należą przede wszystkim zakłady górnicze (w tym szczególnie kopalnie węgla brunatnego i kamiennego) oraz elektrownie węglowe - czyli najwięksi użytkownicy wód.

UWAGA 14

Numer rozdziału/ podrozdziału lub numer załącznika, którego dotyczy zgłaszana uwaga lub wniosek

Rozdział 12 II aPGW dla obszaru dorzecza Odry oraz załącznik nr 7 pn. Zestawy działań

Treść zgłaszanej uwagi lub wniosku

Wprowadzić realną ochronę najważniejszych zasobów wód podziemnych przed nadmierną eksploatacją, w tym w ramach odwodnień górniczych (GZWP, JCWPd użytkowane na cele komunalne, JCWPd powiązane z ekosystemami zależnymi od wody)

Propozycja zmian

Zasoby dyspozycyjne wód podziemnych powinny być jasno określone i na bieżąco aktualizowane, w publicznie dostępnym rejestrze, którego zapisy są wiążące dla organów wydających decyzje

Środowiskowe, pozwolenia zintegrowane i wodnoprawne.

W ramach przeglądu pozwoleń wodnoprawnych i zintegrowanych (o którym mowa w uwagach 11 i 13) zweryfikować stan ilościowy wód podziemnych, zasoby dyspozycyjne i nałożyć ograniczenia na korzystających z wód.

Opomiarować pobór wód z wykorzystaniem mierników kontrolowanych przez instytucje publiczne.

Udzielanie i utrzymanie w mocy pozwoleń na pobór wód w ramach odwodnień górniczych powinno być ściśle uzależnione od stanu zasobów dyspozycyjnych oraz od zachowania przepływów środowiskowych / hydrobiologicznych⁸ (a do czasu ich zdefiniowania w prawie, od przepływów nienaruszalnych) w JCW powierzchniowych i ekosystemach zależnych od wód, powiązanych z JCWPd, których dotyczy odwodnienie.

Uzasadnienie zgłaszanej uwagi

Wg danych zawartych w IIaPGW dla dorzecza Odry, roczny pobór rejestrowany wody w 2018 r. wyniósł 1 335 820 tys. m³. **43% zarejestrowanego poboru wody związane było z odwadnianiem kopalń.** Pobór wód podziemnych w 10 jcwpd (PLGW600062, PLGW600071, PLGW600083, PLGW600077, PLGW6000105, PLGW6000127, PLGW6000129, PLGW6000143, PLGW6000144, PLGW6000155), związany z odwodnieniem kopalni, przewyższa pobór wód na inne cele. W niektórych jcwpd pobór wód na potrzeby związane z odwodnieniem kopalń przekracza 90% poboru całkowitego. W niektórych JCWPd pobór przekracza (często znacznie) wartość zasobów dyspozycyjnych^{9,10}, przy czym powodem tych przekroczeń jest pobór w ramach odwodnień górniczych.

Udzielanie pozwoleń na pobór wód w ramach odwodnień górniczych powinno być ściśle uzależnione od zachowania przepływów środowiskowych / hydrobiologicznych (a do czasu ich zdefiniowania w prawie, od przepływów nienaruszalnych) w JCW powierzchniowych i ekosystemach zależnych od wód, powiązanych z JCWPd, których dotyczy odwodnienie. Obecnie zasada ta nie jest stosowana, mimo że wynika z RDW i Prawa wodnego (art. 403 ust. 2 pkt. 11) Prawa wodnego). Przykładem jest odkrywka węgla brunatnego Tomisławice, której odwodnienie doprowadziło do wyschnięcia Noteci na odcinku co najmniej kilkunastu km i zaniku wielu mniejszych cieków. Należy wprowadzić w ramach IIaPGW opracowane w ostatnich latach definicje przepływów środowiskowych i zasady ich wyznaczania. Należy uzależnić od utrzymania ww. przepływów możliwość wydania zgody na prowadzenie odwodnienia, lub jej podtrzymanie w ramach prowadzonego przeglądu pozwoleń wodnoprawnych. W przypadku braku możliwości zachowania przepływów środowiskowych, należy ograniczyć ustaloną w pozwoleniu wodnoprawnym wielkość odwodnienia lub cofnąć pozwolenie.

Ponadto pobór wód powierzchniowych i podziemnych na potrzeby dużych zakładów przemysłowych (w kopalniach i elektrowniach) powinien zostać opomiarowany, z wykorzystaniem elektronicznych mierników poboru wody, za których sprawność i odczyty odpowiadają instytucje publiczne (WIOŚ, GIOŚ). Z projektu II aPGW wynika, że na potrzeby jego opracowania wykorzystano dane dotyczące poboru wód, w tym na potrzeby odwadniania kopalni, pozyskane przez PIG-PIB bezpośrednio z zakładów górniczych poprzez ankietyzację. Nie są to więc dane z przepływomierzy (jak wskazuje Dyrektywa Wodna), które pozwoliłyby na monitoring on-line ilości pobranej wody. W związku

⁸ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Plan ochrony zasobów wodnych Europy COM/2012/0673 final
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A52012DC0673>

⁹ <https://www.pgi.gov.pl/psh/materialy-informacyjne-psh/stan-srodowiskowy-wod-podziemnych.html>

¹⁰ <http://mjwp.gios.gov.pl/mapa/mapa,172.html#>

z powyższym nie jest wiadomo, jaka ilość wody jest pobierana w danej jednostce czasu, co uniemożliwia zarządzanie zasobami wodnymi.

W dokumencie zaproponowano działanie krajowe, wspólne dla wszystkich jcw, polegające na utworzeniu systemu informacji o odwodnieniach górniczych (bazy danych), który będzie zawierał przekazywane raz w roku przez zarządzających obiektami prowadzącymi odwodnienia w skali regionalnej i lokalnej (kopalnie wgłębne i odkrywkowe) dane dotyczące wielkości odwodnienia i zasięgu leja depresji (w formie raportu). Działanie to jest wystarczające, samo w sobie niewiele wnosi w poprawę stanu JCWPd, będących pod wpływem odwadniania.

W zestawach działań dla wód podziemnych przypisuje się działania dot. likwidacji kopalń (m.in. GWIC41 - opracowanie dokumentacji hydrogeologicznej) oraz działania dot. ograniczenia zużycia wody (GWI9 - "Przeprowadzenie przez podmiot prowadzący działalność gospodarczą analizy możliwości ograniczenia zużycia wody w przemyśle poprzez zastosowanie najlepszych dostępnych technik oszczędzających wodę wraz z oceną możliwości ich zastosowania". Efektem analiz powinno być podjęcie konkretnych działań polegających np. na ponownym wykorzystaniu wody lub wykorzystaniu jej do innych celów.

Uwaga 15

Część projektu planu, do której zgłaszana jest uwaga (numer rozdziału, strona dokumentu):

Rozdział 11 i 13.1 II aPGW dla obszaru dorzecza Odry

Treść zgłaszanej uwagi lub wniosku:

Brak pełnego wdrożenia opłat za usługi wodne oraz zasady „zanieczyszczający płaci”, które stanowią jeden ze środków niezbędnych dla osiągnięcia dobrego stanu wód zgodnie z RDW.

Propozycje zmiany:

Należy w Polsce wprowadzić w pełni zasadę zwrotu kosztów usług wodnych i zasadę zanieczyszczający płaci w stosunku do kopalni i elektrowni węglowych. W Projekcie IIaPGW powinna znaleźć się rekomendacja stosownych zmian w Prawie wodnym.

Uzasadnienie propozycji zmiany:

W projekcie IIaPGW jest mowa, że przedsiębiorstwa sektora przemysłowego ponoszą pełne koszty działalności w zakresie poboru wód i zrzutu ścieków. Finansowa stopa zwrotu dla sektora przemysłowego wynosi zatem 100%, co wskazuje na pełne wdrożenie zasady, zgodnie z którą płaci użytkownik oraz zanieczyszczający (IIaPGW Odry, rozdz. 11.1.4, str. 255). Po analizie projektu dokumentu stwierdzono, że cytowana informacja jest niepełna - podane stopy zwrotu nie odzwierciedlają rzeczywistości. **Projekt IIaPGW nie uwzględnia zwrotu kosztów za usługi wodne związane z górnictwem i spalaniem paliw.**

Zakłady przemysłowe związane z wydobyciem węgla brunatnego i kamiennego są zwolnione z ponoszenia opłat za usługi wodne - art. 268 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* wyłącza górnictwo węgla kamiennego i brunatnego z opłat za pobór odwodnieniowy kopalń, a art. 279 zwalnia je z opłat za zrzucanie do wód ścieków o średnim ładunku zasolenia (tj. gdy wartość sumy chlorków i siarczanów w ściekach nie przekracza 500 mg/l).

Również elektrownie węglowe są zwolnione ze znacznej części opłat za usługi wodne - w tym za pobór wód na cele chłodzenia (zwolnienie z opłaty zmiennej za wodę pobraną i następnie zwracaną, która stanowi ok. 80% całkowitego poboru na cele chłodzenia) oraz zrzuty wód (ścieków) pochłodniczych, w tym zasolonych, na warunkach szczegółowo opisanych w ustawie *Prawo wodne*.

Zestawy działań nie stosują zasady „zanieczyszczający płaci”. W sposób uderzający widać to na przykładzie działań ukierunkowanych na JCWP i JCWPd znajdujących się pod wpływem presji odwodnieniowej z górnictwa. W zestawach działań dla JCWP żadnych działań nie przypisuje się podmiotom prowadzącym działalność wydobywczą. W odniesieniu do JCWPd, na przykładzie JCWPd nr 105, sytuacja wygląda następująco: za zły stan wód odpowiada KWB Turów, natomiast podmiotowi prowadzącemu działalność gospodarczą (górnictwem) przypisano jedynie działania pn.:

- „ograniczenie zużycia wody w przemyśle” (o wartości 0,00 zł - co jednak najprawdopodobniej należy odczytać jako brak możliwości ustalenia kosztów – ale i brak przypisania skonkretyzowanych działań o mierzalnym rezultacie),
- „opracowanie programu monitorowania stanu wód podziemnych w rejonie prowadzonej działalności górniczej” (o wartości 200 000 zł), - w JCWPd nr 146 i 157 nie ma już nawet takiego działania,
- „opracowanie dodatku do dokumentacji hydrogeologicznej ustalającej zasoby eksploatacyjne ujęcia wód podziemnych” (o wartości 10 000 zł).

Podmiot prowadzący działalność, determinujący stan wód, ma więc do poniesienia niewielkie koszty związane z nieprecyzyjnymi i nieweryfikowalnymi działaniami („ograniczenie zużycia wody w przemyśle” w odniesieniu do JCWPd, żadnych działań i kosztów w odniesieniu do JCWP).

Zasada „zanieczyszczający płaci” jest jednym z fundamentów krajowych i unijnych zasad ochrony środowiska, wynika z art. 191 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej oraz art. 7 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska. Jest ona odzwierciedlona również w art. 9 Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Europejski Trybunał Obrachunkowy w Sprawozdaniu Specjalnym nr 12/2021 pn. „»Zanieczyszczający płaci«” – *niespójne stosowanie zasady w polityce i działaniach UE w dziedzinie środowiska*” zwrócił uwagę na to, że w wielu krajach członkowskich Unii Europejskiej, w tym w Polsce, w przypadku niektórych gałęzi przemysłu odprowadzane przez nie opłaty za wodę nie pokrywają kosztów wiążących się z zanieczyszczeniami odprowadzanymi do wód.

Również raport EEB “Mind the Gap” zwraca uwagę na fakt, że zasada zwrotu kosztów usług wodnych nie jest w Polsce prawidłowo wdrożona, zaś Prawo wodne nadal przyznaje nieuzasadnione zwolnienia z opłat dla górnictwa i dla energetyki węglowej.

W pracy wykonanej w 2019 r. na zlecenie Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej pn. „Analiza zwrotu kosztów za usługi wodne wraz z prognozą rozwoju oraz analiza zwrotu kosztów środowiskowych i zasobowych w regionach wodnych i na obszarach dorzeczy” zapisano, że w Polsce nie ma „bodźcowego mechanizmu opłat za pobór czy zrzut ładunków zanieczyszczeń”, a system opłat za korzystanie z usług wodnych nie miał i nie ma „charakteru opłacalnej alternatywy wobec oszczędzania wody czy też oczyszczania ścieków”.

Warto tu zwrócić uwagę na panujące w Polsce (również w orzecznictwie sądów) **błędne przekonanie, że opłaty za usługi wodne powinny pokrywać tylko koszty dostarczenia tych usług obywatelom i podmiotom**, nie zaś koszty zewnętrzne ponoszone przez środowisko i społeczeństwo w związku z korzystaniem z wód. O właściwych celach opłat za usługi wodne informowała Komisja

Europejska w komunikacie z 2012 r.¹¹, a więc niezrozumiałe jest dalsze podtrzymywanie błędnej interpretacji w IlaPGW i w polskim prawie.

Kontakt do osoby zajmującej się sprawą:

Katarzyna Czupryniak
Koordynatorka kampanii wodnej w Fundacji RT-ON
e-mail: k.czupryniak@rt-on.pl

Z wyrazami szacunku,

Tomasz Waśniewski
Prezes Zarządu

W załączeniu:

Uwagi do projektu drugiej aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze międzynarodowego dorzecza Odry, złożone przez Fundację RT-ON do MKOOpZ w dniu 22.09.2021

¹¹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Plan ochrony zasobów wodnych Europy COM/2012/0673 final
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A52012DC0673>